

Abstract

The primary purpose of this study was aimed to examine the role and function of urban designers in Thailand, and to explore nature of professional practices in urban design. The result are expected to be useful guidelines for concerned institutes; government and private educational institute and related professional associations for further improvement on professional and strategic planning in urban design. Methodologically, data was derived from literature review, survey, questionnaires, and interview method. The results have shown that

1. Most respondents were male, aged between 26-30 years old, graduating the Master Degree in Urban Design, Silapakorn University. Majorities are now architectures and have working for government agencies.

2. In respect of professional practices, most respondents have experienced urban/regional design such as community rehabilitation project, and infrastructural design such as public space and pedestrian traffic system. Regarding to performance procedures, most respondents are responsible for performing analysis of project location while data collection involved field survey and documentation.

3. Most respondents were of the opinion toward competency. Majority has been exposed of the opportunity to exercise the creative thinking onto work and applied knowledge learnt to realistic work, including having engaged in planning, preparation and problems-solving process.

4. Some problems were identified. People have fallen short of comprehensive understanding and still have not recognized the magnitude of the urban design. The problems and obstacles relevant to profession identified included the professional uncertainty, for examples, professional license, performance procedure standard, professional fees, theory and technical syllabus.

Key words: Role, Work, Urban Designer

บทนำ

ชุมชนเมืองเป็นสถานที่อยู่อาศัยของมนุษย์ในการตั้งถิ่นฐานอยู่ร่วมกัน เป็นเวลาช้านานนับศตวรรษ เริ่มจากการที่มนุษย์รู้จักการทำเกษตรกรรมการประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้ จนเกิดวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดสืบทอดออกมาในรูปแบบของสังคมเมือง และรูปแบบทางกายภาพของเมืองในแต่ละสภาพพื้นที่ที่แตกต่างกัน รูปแบบทางกายภาพของเมืองนั้นคือผลการตัดสินใจของคนจำนวนมาก เกิดจากความพึงพอใจในรูปแบบที่สืบทอดต่อ ๆ กันมาแต่ละยุคแต่ละสมัย

การออกแบบชุมชนเมือง เพื่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในเมืองเริ่มขึ้นครั้งแรกในยุคกรีก เมื่อประมาณ 500 ปีก่อนคริสตกาล โดย พลาโตและอริสโตเติล นักปราชญ์ชาวกรีก คือ ผู้วางรากฐานการออกแบบเมืองที่ยึดมั่นในเรื่องสุขภาพและความสะดวกสบายของประชาชน สืบเนื่องจนถึงอาณาจักรโรมันจนถึงในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ในฝรั่งเศส สมัยนโปเลียนที่ 3 ซึ่งขึ้นสืบทอดอำนาจ ได้ให้ บารอง ออสมัน (Baron Georges Eugene Houseman) เป็นผู้รับผิดชอบการตัดถนนใหม่ของกรุงปารีสในปี ค.ศ.1853 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปราบปรามโรค และเพื่อเชื่อมจุดยุทธศาสตร์และสถานที่สำคัญต่าง ๆ และเมื่อประเทศฝรั่งเศสได้เป็นเจ้าภาพจัดแสดงสินค้าโลกปี ค.ศ. 1878 คนทั่วโลกก็ได้มีโอกาสชื่นชมโฉมใหม่ของกรุงปารีส ทำให้ บารองออสมัน และศิลปะการออกแบบเมืองสมัยใหม่ในยุโรปและทวีปอื่น ๆ มีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วโลก ศิลปะการออกแบบเมือง จึงเป็นที่นิยมโดยเฉพาะวงการวิชาชีพสถาปัตยกรรม การผังเมือง ภูมิสถาปัตยกรรม และศิลปินการออกแบบสาขาอื่น ๆ ต่างใฝ่ฝันเดินทางไปศึกษาที่ สถาบันโบซา ณ กรุงปารีส ในช่วงต่อมามาวางการผังเมืองซึ่งเน้นการออกแบบและวางผังด้านกายภาพภายใต้

การขึ้นของสถาปนิก ภูมิสถาปนิก และนักออกแบบ ตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ได้ถูกปรับเปลี่ยนแนวกลายเป็นการวางผังเมืองในแนวสังคมศาสตร์และลดบทบาทของงานออกแบบสร้างสรรค์ โดยสิ้นเชิง จนกระทั่งเมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลงแล้วประมาณ 10 ปี จึงเริ่มมีการรื้อฟื้นเรื่องสุนทรียภาพในเมืองขึ้นใหม่โดยแยกออกเป็นวิชาชีพเฉพาะสาขาหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า “การออกแบบชุมชนเมือง” (กัทร กุลชล, 2545)

วิชาชีพการออกแบบชุมชนเมือง เป็นวิชาชีพสาขาใหม่ที่เพิ่งได้รับการยอมรับและเห็นถึงความสำคัญที่แสดงลักษณะพิเศษแตกต่างจากวิชาชีพอื่น ๆ โดยเฉพาะสถาปัตยกรรมและการวางผังเมือง คำว่า การออกแบบชุมชนเมือง (Urban Design) และนักออกแบบชุมชนเมือง (Urban Designer) เริ่มรู้จักแพร่หลายครั้งแรกในประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อมหาวิทยาลัยเพนซิลวาเนีย (University of Pennsylvania) เปิดสอนหลักสูตรในระดับปริญญาโททางการออกแบบเมือง (Civic Design Program) ในปี ค.ศ.1954 และต่อมามหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Harvard University) เปิดสอนหลักสูตรการออกแบบชุมชนเมือง (Urban Design Program) ในปี ค.ศ.1960 จากอดีตถึงปัจจุบันเป็นระยะเวลาาร่วมประมาณ 56 ปี ที่วิชาชีพการออกแบบชุมชนเมืองเป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับไปทั่วโลก (สิทธิพร ภิรมย์รัตน์, 2541) โดยได้รับการพัฒนาองค์ความรู้ แนวคิดทฤษฎีในการออกแบบชุมชนเมืองที่ยังคงดำเนินการอย่างต่อเนื่องเรื่อยมา

ในปี พ.ศ.2517 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรได้เปิดหลักสูตรสาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง ในการเรียนการสอนในระดับปริญญาโทเป็นแห่งแรกของประเทศไทย ต่อมาพ.ศ. 2539 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้เปิดหลักสูตรระดับปริญญาตรีสถาปัตยกรรมศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชา สถาปัตยกรรมเมืองและชุมชนและตามด้วยมหาวิทยาลัยทั้งของรัฐและเอกชนตามลำดับ มีผู้ที่สนใจเข้ามาต่อยอดความรู้จากระดับปริญญาตรีทางด้านสถาปัตยกรรมและสาขาที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เป็นจำนวนมาก จนสามารถผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถทางด้านการออกแบบชุมชนเมืองออกมาอย่างมากมาย ในระยะเวลา 34 ปีของการเรียนการสอนในระดับปริญญาโทสาขาการออกแบบชุมชนเมืองในประเทศไทยที่ผ่านมา เมื่อบัณฑิตสำเร็จการศึกษา เป็นผู้ประกอบวิชาชีพการออกแบบชุมชนเมือง มักจะทำงานทางด้านผังเมืองโดยส่วนใหญ่ ทั้งที่เนื้อหาการทำงานนั้นมีความแตกต่างกัน เพียงแต่เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกันเท่านั้น ทำให้ความรู้ความสามารถและประสบการณ์การนำองค์ความรู้มาใช้ในการแก้ปัญหา ไม่สามารถนำไปใช้ได้อย่างเต็มที่ โดยหลักสูตรการเรียนการสอนพยายามแบ่งแยกบทบาทหน้าที่ระหว่างนักผังเมือง สถาปนิกและนักออกแบบชุมชนเมืองออกจากกัน แต่ในประเทศไทยความเข้าใจในเรื่องออกแบบชุมชนเมืองยังมีน้อยจึงทำให้ไม่เป็นที่ต้องการมากนัก ในช่วงแรกนักออกแบบชุมชนเมืองจึงทำหน้าที่นักผังเมืองไปโดยปริยายหรือบางครั้งก็กลับไปทำอาชีพสถาปนิกเช่นเดิม หลักสูตรการสอนสาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมืองของประเทศไทยในปัจจุบันนั้น มีทั้งในระดับปริญญาตรีและระดับปริญญาโท เป้าหมายของการศึกษา คือ ต้องการผลิตนักออกแบบชุมชนเมืองที่มีความถนัดในวิชาชีพเฉพาะด้านเพื่อสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมของเมือง

ปัจจุบัน ท่ามกลางสถานการณ์เศรษฐกิจและการเมืองโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยหลาย ๆ อย่าง และภัยพิบัติทางธรรมชาติ ปรากฏการณ์สภาวะโลกร้อน รวมถึงกระแสการประหยัดพลังงาน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาเมืองให้มีความน่าอยู่และยั่งยืนนับวันจะมีบทบาทและความสำคัญมากขึ้น การออกแบบชุมชนเมืองซึ่งเป็นวิชาชีพที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมเมือง ต้องพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนมุมมองโดยให้ความสำคัญปัจจัยเหล่านี้ ในการปฏิบัติวิชาชีพออกแบบชุมชนเมืองจะต้องเกี่ยวข้องโดยตรงกับประชาชนจำนวนมาก เพราะฉะนั้นจึงต้องพิจารณาเงื่อนไขในการทำงานในวิชาชีพมากขึ้น แต่ก็ยังไม่มีการวางกรอบการทำงานของวิชาชีพที่เป็นระบบสมบูรณ์ กระทั่งเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2549 สภาสถาปนิกได้มีการประกาศกฎกระทรวงกำหนดวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม พ.ศ.2549 ในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งกฎกระทรวงฉบับนี้ได้กำหนดคำนิยามของวิชาชีพสถาปัตยกรรมผังเมือง ขอบเขตงานสถาปัตยกรรมผังเมืองและลักษณะงานในวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม ซึ่งมีผลบังคับใช้กับผู้ที่ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมผังเมืองที่เกี่ยวกับการวางผัง

สำหรับพื้นที่ (สมาคมสถาปนิกผังเมืองไทย, 2549) สถาปนิกได้จัดทำมาตรฐานการประกอบวิชาชีพขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติวิชาชีพและยังอยู่ระหว่างการพัฒนาให้มีความชัดเจนมากขึ้นตามลำดับ

จากการศึกษาจากคู่มือ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย พ.ศ.2548 ในบทที่ 3 เรื่อง มาตรฐานการผังเมือง เกี่ยวกับการจัดทำแผนทางกายภาพ ซึ่งได้วางมาตรฐานด้านบุคลากรจัดทำผังเมือง ตามคุณวุฒิในระดับปริญญาโทที่เชื่อมกับคุณวุฒิระดับปริญญาตรี ทางสถาปัตยกรรม ในระดับที่มีบทบาทเท่าเทียมกัน และใช้ชื่อเรียกว่า นักผังเมือง โดยกำหนดให้สามารถวางมาตรฐานในการจัดทำผังเมืองเฉพาะ ในระดับ เทศบาลขนาดใหญ่ เทศบาลขนาดกลางและเทศบาลขนาดเล็ก ซึ่งคู่มือเล่มนี้ถูกจัดทำขึ้นเพื่อเป็นมาตรฐานคู่มือของหน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการทำงานด้านผังเมืองของท้องถิ่น เพราะฉะนั้นการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับวิชาชีพการออกแบบชุมชนเมือง จึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นมากในขณะนี้

ในการวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลากรวิชาชีพการออกแบบชุมชนเมือง จึงได้กำหนดวิธีการที่ใช้ในการศึกษาโดยเริ่มต้นด้วยการทำความเข้าใจความหมายของการออกแบบชุมชนเมืองที่เป็นลักษณะสากล โดยศึกษาจากประเทศที่มีความเจริญทางด้านสถาปัตยกรรมและการวางผังเมือง การศึกษาผู้วิจัยได้ยึดกรอบแนวคิดการออกแบบชุมชนเมืองของศาสตราจารย์ จอนแลง (Jon Lang) เป็นแนวทางหลักเพื่อใช้ในการวิจัยรวมถึงพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ.2543 และกฎกระทรวงกำหนดวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม พ.ศ.2549 ในการวิจัยครั้งนี้จึงทำการศึกษามาตรฐานวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง เป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย ใน 3 ด้าน คือ ด้านคุณวุฒิ / ความรู้ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพและด้านขอบเขต หน้าที่งาน ประเภทและขนาด

ดังนั้น เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาวิชาชีพการออกแบบชุมชนเมืองให้บรรลุเป้าหมาย ผู้วิจัยในฐานะ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง จึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับบทบาทและการทำงานของนักออกแบบชุมชนเมืองในประเทศไทย ซึ่งการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ทราบข้อมูลเบื้องต้นของการประกอบวิชาชีพ ในปัจจุบันของนักออกแบบชุมชนเมืองที่สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมืองและผู้ที่ทำงานด้านการออกแบบชุมชนเมือง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อองค์กรวิชาชีพ เช่น สถาปนิก ในการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพ มาตรฐานวิชาชีพการออกแบบชุมชนเมืองทั้งในปัจจุบันและอนาคต อันจะนำไปสู่การพัฒนาวิชาชีพการออกแบบชุมชนเมืองต่อไปในระดับสากล

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษารูปแบบแนวคิดของการออกแบบชุมชนเมืองในประเทศไทยและต่างประเทศ
2. เพื่อศึกษาลักษณะงานออกแบบชุมชนเมืองและการปฏิบัติวิชาชีพการออกแบบชุมชนเมืองในประเทศไทยกับต่างประเทศ
3. เพื่อสำรวจบทบาทและการทำงานรวมถึงความคิดเห็นของผู้สำเร็จการศึกษา ด้านการออกแบบชุมชนเมืองที่ทำงานในประเทศไทย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ทราบแนวทางการประกอบวิชาชีพการออกแบบชุมชนเมือง ความมีศักยภาพขององค์กรวิชาชีพและการพัฒนาวิชาชีพ
- ทราบปัญหา ข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นของผู้สำเร็จการศึกษา สาขาการออกแบบชุมชนเมืองและภายหลังการประกอบวิชาชีพการออกแบบชุมชนเมือง

-ทราบแนวทางรูปแบบการประกอบวิชาชีพการออกแบบชุมชนเมืองที่สอดคล้องและตรงตามความต้องการของสังคมไทย

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

-ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ นักปฏิบัติวิชาชีพการออกแบบชุมชนเมืองในประเทศไทยและกำลังปฏิบัติวิชาชีพอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งกำลังปฏิบัติวิชาชีพอยู่ในปัจจุบันในระหว่างการทำวิจัย ปี พ.ศ.2551-2552

-กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มตัวอย่าง คือ 1.กลุ่มการทำงานในภาคธุรกิจเอกชน 2.กลุ่มการทำงานในภาครัฐ 3.กลุ่มการทำงานในภาคการศึกษาและองค์กรวิชาชีพ โดยเลือกสถานที่ทำงานที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยได้ใช้เกณฑ์การวิจัยการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ตามตารางสำเร็จรูปของ ทาโร ยามาเน (Taro Yamane) เมื่อค่าคลาดเคลื่อนเป็นร้อยละ 10 หรือ 10% และสัดส่วนประชากรเท่ากับ 0.5 ซึ่งจากจำนวนประชากร 500 คน จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 83 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

โดยในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตโดยมีเนื้อหา ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดของวิชาชีพการออกแบบชุมชนเมือง โดยกำหนดแนวทางการศึกษาได้ใช้การวิเคราะห์เปรียบเทียบ โดยเลือกทำการศึกษาวิชาชีพการออกแบบชุมชนเมืองในต่างประเทศ โดยพิจารณาจากควมมีศักยภาพขององค์กรวิชาชีพและการพัฒนาทางวิชาชีพการออกแบบชุมชนเมือง ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วนหลักดังนี้

- รูปแบบแนวคิดของการออกแบบชุมชนเมืองในต่างประเทศและประเทศไทย ในปัจจุบัน
- ลักษณะงานออกแบบชุมชนเมือง ในต่างประเทศ และในประเทศไทย
- การปฏิบัติวิชาชีพของนักออกแบบชุมชนเมืองในต่างประเทศ และในประเทศไทย

2. ศึกษาและทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพการออกแบบชุมชนเมือง ของนักออกแบบชุมชนเมืองที่สำเร็จการศึกษา สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมืองหรือสาขาอื่น ๆ ที่ใกล้เคียงด้านการออกแบบชุมชนเมือง โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ การสำรวจโดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ที่ได้จากการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม อันได้แก่

- ข้อมูลส่วนตัว
- ข้อมูลการปฏิบัติงานด้านการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง
- ข้อมูลทางด้านความคิดเห็นด้านการทำงาน
- ปัญหา แนวทางและข้อเสนอแนะต่อวิชาชีพการออกแบบชุมชนเมือง

4. สรุปผลการวิเคราะห์และอภิปรายผลเกี่ยวกับสภาพการทำงานในปัจจุบัน ปัญหาที่อาจเกิดขึ้น แนวทางและข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาวิชาชีพการออกแบบชุมชนเมืองของประเทศไทยในอนาคต

ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการวิจัย บทบาทและการทำงานของนักออกแบบชุมชนเมืองในประเทศไทย ครั้งนี้ได้ทำการศึกษาจากผู้สำเร็จการศึกษา สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมืองหรือสาขาอื่น ๆ ที่ใกล้เคียงด้านการออกแบบชุมชนเมือง จากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งยังปฏิบัติวิชาชีพอยู่ในปัจจุบันในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา มี 2 วิธี คือ วิธีการส่งแบบสอบถามแบบกรอกเองและวิธีการสัมภาษณ์

-แบบสอบถาม ใช้เป็นการสำรวจทางไปรษณีย์ (Mailing survey) ไปยังกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเป้าหมายของกลุ่มที่ได้กำหนดไว้

-การสัมภาษณ์เชิงลึก การสำรวจความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิด้านการออกแบบชุมชนเมือง เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกซึ่งระบุไว้ในคำถามของการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้คำตอบในมุมมองของผู้เชี่ยวชาญด้านนั้น ๆ

โครงสร้างคำถามในแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้วิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม คือ แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ โดยแต่ละแบบแบ่งเป็น 4 ตอนและ 2 ตอน คือ

แบบสอบถามทั่วไป (Quotation)

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามการปฏิบัติวิชาชีพการออกแบบชุมชนเมืองและขั้นตอนกระบวนการทำงานต่าง ๆ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามพฤติกรรมการทำงานการออกแบบชุมชนเมืองและความคิดเห็นต่อการปฏิบัติวิชาชีพการออกแบบชุมชนเมือง

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด (Open-Ended)

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth interview)

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นต่อวิชาชีพการออกแบบชุมชนเมือง

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับคุณภาพมาตรฐานการศึกษา รวมถึงองค์กรทางวิชาชีพ

การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

-ออกหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม โดยการขอความอนุเคราะห์งานทะเบียนในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และองค์กรวิชาชีพ เพื่อขอรายชื่อ และที่อยู่ของผู้ที่สำเร็จการศึกษา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างดังที่ได้กำหนดไว้ โดยการส่งแบบสอบถามและการตอบกลับของแบบสอบถาม ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามในพื้นที่ศึกษา

-การสัมภาษณ์ หลังจากที่ได้ส่งแบบสอบถามแล้ว เพื่อให้ครบตามกระบวนการผู้วิจัยจึงใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ของผู้ที่ต้องการทราบข้อมูลในประเด็นที่ต้องการคำตอบโดยใช้พื้นฐานโครงสร้างคำถามตามที่ระบุไว้เบื้องต้น

-การวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งได้จากการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม โดยการนำผลการวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS มาทำการวิเคราะห์โดยหาค่าความถี่และร้อยละ เพื่อให้อธิบายผลการสำรวจที่ได้และการสรุปผลการวิจัย ถึงสภาพการณ์ในปัจจุบัน ปัญหาและแนวทางแก้ไขในอนาคต รวมถึงการนำไปเป็นข้อมูลอ้างอิงผลการวิจัยหรือเป็นแนวทางของการวิจัยขั้นต่อไปได้ โดยแสดงรายละเอียดและบริบทอย่างสมบูรณ์

-การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปประเด็นสำคัญจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยอาศัยการจับประเด็นที่สำคัญและตีความ เพื่อสรุปเป็นความคิดเห็นในเชิงลึก จากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบชุมชนเมือง

สรุปและวิจารณ์ผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปได้เป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งทุกคนยังปฏิบัติวิชาชีพอยู่ในปัจจุบันจำนวน 84 คน พบว่าโดยส่วนใหญ่เป็น ชาย (63.1%) หญิง (36.9%) อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 26-30 ปี มีการศึกษาส่วนใหญ่ในระดับปริญญาโท (73.0%) โดยสาขาวิชาที่จบการศึกษาคือ สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง ที่มหาวิทยาลัยศิลปากร รองลงมา (25.0%) เป็นระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสถาปัตยกรรมเมืองและชุมชน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ด้านตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบ เกือบครึ่ง (46.4%) เป็นตำแหน่ง สถาปนิก รองลงมา (20.2%) เป็นตำแหน่ง นักผังเมือง จากการวิจัยพบว่าผู้ที่จบการศึกษาในระดับปริญญาโทนั้น จะมีพื้นฐานการศึกษาในระดับปริญญาตรีทางด้านสถาปัตยกรรมมาก่อนแล้วมาต่อยอดทางด้านวิชาการออกแบบชุมชนเมือง เพื่อเพิ่มคุณวุฒิทางการศึกษา แต่ยังคงทำงานในตำแหน่งสถาปนิกเช่นเดิมหรือใช้สองตำแหน่งควบคู่กัน

ในด้านหน่วยงานองค์กรที่ทำงาน 48.8% จะอยู่ในภาครัฐ และ 47.6% จะเป็นภาคธุรกิจเอกชน ในด้านขนาดขององค์กร (55.0%) พบว่าประมาณครึ่งหนึ่งของผู้ตอบแบบสอบถามทำงานในองค์กรจะเป็นองค์กรขนาดเล็กที่มีบุคลากรทั้งหมดจำนวนไม่เกิน 20 คน ซึ่งองค์กรเหล่านี้จะเป็นภาคธุรกิจเอกชน รองลงมา (25.0%) จะเป็นองค์กรที่มีบุคลากรที่มากกว่า 60 คน สังเกตได้ว่า องค์กรเหล่านี้จะเป็นหน่วยงานภาครัฐในระดับกรม สำนัก หรือสถาบันต่าง ๆ

ส่วนจำนวนของผู้ตอบแบบสอบถามในแต่ละองค์กร (79.0%) จะมีจำนวนนักออกแบบชุมชนเมืองน้อยกว่า 5 คน รองลงมา (12.0%) มีจำนวนนักออกแบบชุมชนเมืองระหว่าง 6-15 คน ด้านประสบการณ์การทำงาน ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มใหญ่สุด (29.8%) มีประสบการณ์การทำงาน 2-5 ปี รองลงมา (27.4%) มีประสบการณ์ระหว่าง 6-10 ปี ซึ่งตรงกับการศึกษาในระดับปริญญาโทของผู้ตอบแบบสอบถาม ในเรื่องคำที่ใช้เรียกวิชาชีพมากกว่าครึ่งของผู้ตอบแบบสอบถาม (58.3%) อยากให้ใช้คำว่า “การออกแบบชุมชนเมือง” รองลงมา (20.2%) อยากให้ใช้คำว่า “สถาปัตยกรรมผังเมือง” พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยากให้ใช้ชื่อเรียกวิชาชีพที่ตรงกับชื่อปริญญาในสาขาที่จบการศึกษามา

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสบการณ์ด้านการทำงาน

1) ด้านการปฏิบัติวิชาชีพการออกแบบชุมชนเมือง

ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มใหญ่ที่สุด (48.4%) ได้ปฏิบัติงานออกแบบชุมชนเมือง ในประเภทอาณาเขต/พื้นที่ (Precincts) รองลงมาเป็นประเภทการออกแบบโครงสร้างพื้นฐาน (35.4%) และประเภทงานเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ (10.3%) ซึ่งในแต่ละประเภทของงานออกแบบชุมชนเมืองนั้นมีรายละเอียดปลีกย่อยต่าง ๆ ตาม 4 ประเภท ดังนี้

1.1 ประเภทเมืองใหม่ (New town) งานที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีประสบการณ์ ได้แก่ เมืองใหม่โดยรัฐ (21.4%) ได้แก่ เมืองหลวงของประเทศ, เมืองบริวาร, เมืองภูมิภาค, เมืองที่เกิดขึ้นจากนโยบายวาระทางการเมือง, เมืองที่เป็นที่ตั้งทางการทหาร เป็นต้น รองลงมาคือ เมืองใหม่ตามคำสั่ง อื่น ๆ (8.3%) ได้แก่ เมืองตามพระราชกฤษฎีกาหรือพระบรมราชโองการ, เมืองจำลองเพื่อการศึกษา, เมืองภาพยนตร์ ส่วนเมืองใหม่แบบบริษัทเมือง (7.1%) ได้แก่ เมืองนิคมอุตสาหกรรม, เมืองเหมืองแร่ เป็นต้น ส่วนคำตอบอื่น ๆ ที่สำคัญที่ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอไว้ คือ การทำโมเดลจำลองเมืองใหม่ และการออกแบบเมืองอนุรักษ์

1.2 ประเภทอาณาเขต/พื้นที่ (Precincts) โดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถาม มีประสบการณ์ ได้แก่ โครงการฟื้นฟูชุมชนเมืองมากที่สุด (60.7%) รองลงมาเป็นโครงการบริเวณพื้นที่ริมน้ำ (54.8%) ส่วนโครงการประเภทที่พักอาศัยรวม (51.2%) ซึ่งจะใกล้เคียงกับโครงการประเภท พัฒนาย่านธุรกิจ-พาณิชยกรรม (50.0%) ส่วนคำตอบอื่น ๆ ที่สำคัญที่ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอไว้ คือ พื้นที่เมืองโบราณและเขตอนุรักษ์โบราณสถาน, หมู่บ้านนักกีฬา, พื้นที่บริเวณชายหาดสถานที่ท่องเที่ยว, สนามกีฬา และการออกแบบพื้นที่ชุมชน

1.3 ประเภทการออกแบบโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure design) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์ ได้แก่ ประเภทพื้นที่ว่างสาธารณะ (65.5%) รองลงมาเป็น การออกแบบระบบสัญจรทางเท้า (61.9%) และระบบถนน (54.8%)

1.4 ประเภทงานเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ (Miscellaneous) ประมาณ 2 ใน 3 ของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีประสบการณ์ ได้แก่ ประเภทงานปรับปรุงภูมิทัศน์ชุมชนเมือง (66.7%) รองลงมาเป็นงานประเภทศิลปะชุมชนเมือง (9.5%) สรุปได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามได้ปฏิบัติและมีประสบการณ์ด้านการทำงาน คือ ประเภทงานอาณาเขต/พื้นที่ ตัวอย่างเช่น โครงการฟื้นฟูชุมชนเมือง โครงการพัฒนาพื้นที่ริมน้ำและโครงการที่พักอาศัยรวม ซึ่งตรงกับการทำงานจริงของนักออกแบบชุมชนเมือง

ส่วนในระดับประเภทของงานผังเมือง เกี่ยวกับการจัดทำแผนผังระดับต่าง ๆ ผู้ตอบแบบสอบถามมีประสบการณ์ด้านการทำงาน ประเภทงานจัดสรรที่ดิน (40.5%) รองลงมาเป็นงานผังเมืองรวมจังหวัด (39.3%) และงานจัดรูปที่ดิน (27.4%) ส่วนคำตอบอื่น ๆ ที่สำคัญที่ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอไว้ คือ การจัดทำผังเมืองรวมชุมชน, ผังบริเวณ, งานวางผังเมืองระดับสุขาภิบาล, แผนแม่บท (พื้นที่สาธารณะ)

ในส่วนงานบริการอื่น ๆ นักออกแบบชุมชนเมืองส่วนใหญ่ (40.5%) ทำงานประสานงานที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ รองลงมา (22.6%) เป็นงานควบคุมตรวจสอบและประเมินโครงการ เช่น การตรวจสอบรายงานการศึกษา ส่วนคำตอบอื่น ๆ ที่สำคัญที่ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอไว้ คือ การจัดประชุมประชาชน, การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop)

2) ด้านขั้นตอนการทำงานกระบวนการวางแผน

เมื่อถามถึงตามขั้นตอนการทำงานกระบวนการวางแผน (Planning process) ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับขั้นตอนการทำงานของนักผังเมืองหรือนักวางผังชุมชนเมืองโดยส่วนใหญ่ ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามได้รับผิดชอบและปฏิบัติงานในลักษณะนี้โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามให้ค่าคะแนน (Rating Scale) จากสเกล 0 ถึง 3 ตามลำดับดังนี้ 0 = ไม่เกี่ยวข้อง, 1 = น้อย, 2 = มาก, 3 = มากที่สุด

ใน 3 ลำดับแรก คือ 1.การศึกษาสภาพทั่วไปของที่ตั้งโครงการและการสำรวจพื้นที่ เท่ากับ 2.31 รองลงมา คือ การจัดทำข้อเสนอโครงการ เท่ากับ 2.29 และการกำหนดโปรแกรมและวางผังออกแบบสร้างทางเลือก เท่ากับ 2.26 สรุปได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามได้รับผิดชอบงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาลักษณะทางกายภาพภาคสนามและเป็นผู้กำหนดโปรแกรมในการวางแผนออกแบบ รวมถึงเป็นผู้เสนอในส่วนของการกำหนดโครงการในระยะแรก

3) ด้านขั้นตอนการทำงานกระบวนการออกแบบชุมชนเมือง

ให้ผู้ตอบแบบสอบถามให้ค่าคะแนน (Rating Scale) จากสเกล 0 ถึง 3 ตามลำดับคือ 0 = ไม่เกี่ยวข้อง, 1 = น้อย, 2 = มาก, 3 = มากที่สุด

ตามขั้นตอนการทำงานกระบวนการออกแบบชุมชนเมือง (Urban Design Process) พบว่าขั้นตอนการทำงานผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้รับผิดชอบ ขั้นตอนการทำงานโดยจัดอยู่ในเกณฑ์มาก ทั้งหมดใน 3 ลำดับแรก คือ ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล (Inventory) ได้แก่

การสำรวจภาคสนาม เท่ากับ 2.19 และงานด้านเอกสาร เท่ากับ 2.15 รองลงมาคือ ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis) ได้แก่การวิเคราะห์ที่ตั้งโครงการ (Site Analysis) เท่ากับ 2.27 สังเกตได้ว่า ในขั้นตอนแรกผู้ตอบ

แบบสอบถามมีส่วนในการปฏิบัติมากที่สุดคือ การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนขั้นตอนที่มีความสำคัญรองลงมา คือ ขั้นตอนการกำหนดนโยบาย ความมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ (Policy, Goal, Objective, Target) และขั้นตอนการเสนอแนะแนวทางการพัฒนา (Proposal) และวางแผนออกแบบ (Planning & Design) ส่วนขั้นตอนอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากหน้าที่ ร้อยละ 41.3 นักออกแบบชุมชนเมืองตอบว่า ยังมี ได้แก่ 1. การมีส่วนร่วมของประชาชน 2. การนำผังไปสู่การปฏิบัติ 3. ขั้นตอนการเสนอแนะทางชุมชนให้กับเมือง/ท้องถิ่นและแผนพัฒนาเมืองภายหลังการออกแบบเสร็จสิ้น 4.งบประมาณการเงินของโครงการ

4) ด้านสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของนักออกแบบชุมชนเมือง

สาขาวิชาที่มีความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของนักออกแบบชุมชนเมืองมากที่สุดใน 3 ลำดับแรก คือ สถาปัตยกรรมศาสตร์ (85.7%) ซึ่งรวมถึง สถาปัตยกรรมหลัก สถาปัตยกรรมผังเมือง และสาขาภูมิสถาปัตยกรรม รองลงมาคือ สาขาผังเมือง (82.1%) และสาขาด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ (76.2%) ส่วนสาขาวิชาอื่น ๆ ที่สำคัญที่ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอไว้ คือ สาขาประวัติศาสตร์โบราณคดี, สาขานิเทศศาสตร์, สาขาออกแบบผลิตภัณฑ์, สาขาสังคมสงเคราะห์, สาขาการตลาด, สาขาประชาสัมพันธ์, สาขาประชากรศาสตร์ และแล้วแต่กรณีของงานหรือเจ้าของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5) ด้านการดำเนินการของรายงานการศึกษาตั้งแต่จัดทำข้อเสนอโครงการจนถึงรายงานฉบับสมบูรณ์

ผู้ตอบแบบสอบถามใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ ในแต่ละโครงการ 1-2 ปี (38.1%) รองลงมาคือ ใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ 2-3 ปี (29.8%) และใช้ระยะเวลา 0-1 ปี (26.2%) จึงจะเสร็จสิ้นรายงานฉบับสมบูรณ์ ส่วนระยะเวลาในการดำเนินการอื่น ๆ ที่สำคัญที่ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอไว้ คือ ระยะเวลาไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับนโยบาย, การจัดทำผังเมืองรวมจะใช้เวลาเริ่มต้นจนถึงประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมายจะใช้เวลาในการทำประมาณ 5 ปี

ส่วนมูลค่าการจัดทำโครงการออกแบบชุมชนเมืองในแต่ละโครงการ คือ 0-5 ล้านบาท (44.0%) รองลงมาคือ 5-10 ล้านบาท (39.3%) และ 10-15 ล้านบาท (20.2%) ส่วนระยะเวลาในการดำเนินการตามประสบการณ์ทำงานอื่น ๆ ที่ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอไว้ คือ ปัญหาภายในองค์กรโครงการไม่แล้วเสร็จ, ตามลักษณะของการบริหารงานไม่สามารถระบุได้, แล้วแต่โครงการ และไม่ได้จัดจ้างเป็นโครงการ เพราะเป็นการดำเนินงานของภาครัฐเอง

ส่วนงานและสัดส่วนในความรับผิดชอบ มีเจ้าของโครงการประเภทไหนบ้าง ผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่าราชการ (65.5%) รองลงมาเป็น เอกชน-นิติบุคคล-ประเทศไทย (28.6%) และเอกชน-บุคคล-คนไทย (22.6%)

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติในการทำงาน

ให้ผู้ตอบแบบสอบถามให้ระดับความคิดเห็นโดยมีค่าคะแนน (Rating Scale) จากสเกล 1 ถึง 5 ตามลำดับคือ 1 = น้อยที่สุด, 2 = น้อย, 3 = ปานกลาง, 4 = มาก, 5 = มากที่สุด โดยแยกประเภทความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ ได้แก่

1) ความคิดเห็นด้านความรู้ความสามารถ

ใน 3 ลำดับแรก คือ 1. มีโอกาสใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน เท่ากับ 4.17 จัดอยู่ในเกณฑ์มาก รองลงมา คือสามารถนำความรู้จากสาขาวิชา ที่เรียนมาประยุกต์ใช้กับหน้าที่ที่ทำอยู่ เท่ากับ 4.11 จัดอยู่ในเกณฑ์มาก และลักษณะของงานที่ทำตรงกับสาขาที่ได้สำเร็จการศึกษา เท่ากับ 3.98 จัดอยู่ในเกณฑ์มากเช่นกัน

2) ความคิดเห็นด้านการทำงาน

ส่วนทัศนคติด้านการทำงาน ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า ได้มีส่วนร่วมในการวางแผน เตรียมงานและรับผิดชอบงาน จัดอยู่ในเกณฑ์มาก 4.07 รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหางาน เท่ากับ 4.05 และมีความพอใจกับหน้าที่และงานที่ทำอยู่ เท่ากับ 3.75 โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.04 จัดอยู่ในระดับปานกลาง

3) ความคิดเห็นด้านวิชาชีพ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นด้านวิชาชีพว่า “นักออกแบบชุมชนเมือง” ควรได้รับการควบคุมวิชาชีพ เท่ากับ 3.75 จัดอยู่ในเกณฑ์มาก รองลงมา คือ ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่ากระบวนการออกแบบชุมชนเมืองนั้น แตกต่างกับกระบวนการออกแบบสถาปัตยกรรมและการวางแผน เท่ากับ 3.42 จัดอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง และบริษัทหรือองค์กรให้ความสำคัญกับนักออกแบบชุมชนเมือง เท่ากับ 3.19 จัดอยู่ในเกณฑ์ปานกลางเช่นกัน โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.05 จัดอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

ตอนที่ 4 สรุปผลข้อมูลความคิดเห็นต่อปัญหา แนวทาง และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาวิชาชีพการออกแบบชุมชนเมือง ในประเทศไทย

1) ปัญหาและอุปสรรคด้านการทำงาน

ปัญหาด้านการทำงานผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เห็นว่า ประชาชนยังไม่เข้าใจและเห็นความสำคัญของการออกแบบชุมชนเมือง โดยการทำงานขาดความสัมพันธ์กับชุมชนท้องถิ่น เพราะขาดมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้ตอบแบบสอบถามมักพบอุปสรรคกับผู้บริหารระดับสูง เพราะ ขาดวิสัยทัศน์ที่ดี และการขาดความร่วมมือจากหน่วยงานท้องถิ่นต่าง ๆ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล

ส่วนปัญหาด้านวิชาชีพ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เห็นว่า การขาดความชัดเจนของวิชาชีพ เช่น ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ มาตรฐานขั้นตอนการทำงาน ค่าบริการวิชาชีพ ทฤษฎีและเนื้อหาความรู้ในเชิงวิชาการที่มี และปัญหาเรื่องการถือใบอนุญาตประกอบวิชาชีพกับเจ้าพนักงานวิชาชีพอื่น ๆ และพบว่า บทบาทและการทำงานของนักออกแบบชุมชนเมืองอาจถูกหักท้วงจากผู้เชี่ยวชาญหลายฝ่าย เป็นอุปสรรคด้านวิชาชีพ

2) โครงการออกแบบชุมชนเมืองที่เป็นรูปธรรมในประเทศไทย

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่าไม่มีโครงการออกแบบชุมชนเมืองที่เป็นรูปธรรมในประเทศไทยที่เห็นได้ชัดเจน แต่ได้มีความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการงานออกแบบชุมชนเมืองที่เป็นรูปธรรม โดยจำแนกออกเป็นรายด้าน โดยงานโครงการตามพระราชดำริที่เห็นว่าเป็นรูปธรรม คือ โครงการเกี่ยวกับมูลนิธิชัยพัฒนา , โครงการเมืองใหม่ที่เห็นว่าเป็นรูปธรรม ได้แก่ เมืองทองธานี, โครงการอาณาเขต/พื้นที่ ที่เห็นว่าเป็นรูปธรรม ได้แก่ งานผังแม่บทต่าง ๆ เช่นมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ศูนย์รังสิต หากเป็นประเภทที่พิกอาศัยรวม ที่เห็นว่าเป็นรูปธรรม ได้แก่ งานโครงการบ้านมั่นคง พอช. และหากเป็นประเภทการรักษาสภาพทางประวัติศาสตร์และการสร้างชุมชนเมืองขึ้นมาใหม่ ที่เห็นว่าเป็นรูปธรรม ได้แก่ งานเชิงอนุรักษ์โครงการพัฒนาตลาดชุมชนต่าง ๆ เช่น สามชุก น่าน อัมพวา ส่วนโครงการออกแบบโครงสร้างพื้นฐาน ที่เห็นว่าเป็นรูปธรรม ได้แก่ Sky walks เช่นทรลัสเวิลด์ และลานหน้าสยามพารากอน และโครงการงานปรับปรุงภูมิทัศน์ ที่เห็นว่าเป็นรูปธรรม ได้แก่ โครงการปรับปรุงชายหาดพัทยา และโครงการพัฒนาพื้นที่ชายหาดป่าตอง พัทยา บางแสน หัวหิน ภูเก็ต ฯลฯ

3) ควรพัฒนาวิชาชีพด้านการออกแบบชุมชนเมือง ให้เป็นที่รู้จักและยอมรับในสังคมไทยได้อย่างไรบ้าง

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ควรพัฒนาวิชาชีพด้านการออกแบบชุมชนเมือง ให้เป็นที่รู้จักและยอมรับในสังคม สามารถจำแนกออกเป็น รายด้าน คือ ด้านการประชาสัมพันธ์ สิ่งที่ควรพัฒนา คือ การประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ เช่น การจัดรายการโทรทัศน์ โฆษณา อินเทอร์เน็ต การจัดทำนิตยสาร

แมกกาซีน หนังสือพิมพ์ และการทำตัวอย่างโครงการออกแบบชุมชนเมืองให้เกิดขึ้นจริง ด้านองค์วิชาชีพ สิ่งที่ต้องพัฒนา คือ การจัดทำมาตรฐานทางวิชาชีพให้มีความชัดเจนและเผยแพร่ผลงานให้ประชาชนรับรู้ และสิ่งที่ควรพัฒนา ด้านสถาบันการศึกษา ได้แก่ การพัฒนาการเรียนการสอนในสาขาที่เกี่ยวกับเมืองและชุมชน โดยผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้มีการปฏิบัติงานจริงร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการจัดนิทรรศการบ่อย ๆ เพื่อนำเสนอผลงานวิชาการต่าง ๆ ให้กระจายออกทุกภาคส่วน

4) หลักสูตรด้านการออกแบบชุมชนเมืองของมหาวิทยาลัยที่ควรเพิ่ม

รายวิชาเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรด้านการออกแบบชุมชนเมืองของมหาวิทยาลัย ที่ควรเพิ่มรายวิชา คือ รายวิชาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และรายวิชาเกี่ยวกับปฏิบัติการออกแบบชุมชนเมืองภาคสนามในทางด้านการปฏิบัติในพื้นที่จริงร่วมกับประชาชนและทำให้โครงการเป็นจริงขึ้นมา

5) ข้อเสนอแนะ

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเสนอแนะจำนวนที่เท่ากัน คือ ร้อยละ 1.2 ด้านสถาบันการศึกษาไม่ควรมีการศึกษาด้านผังเมืองและการออกแบบชุมชนเมืองในระดับปริญญาตรี เพราะวัยวุฒิและประสบการณ์ของผู้ศึกษาไม่เพียงพอ ร้อยละ 1.2 การศึกษาในระดับปริญญาโท ควรเป็นการศึกษาแบบทำวิทยานิพนธ์แผน ก อย่างเดียวซึ่งจะได้พัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการให้มากขึ้น สำหรับหลักสูตร ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ควรเพิ่มเป็น 6 ปี และ สำหรับมหาวิทยาลัยศิลปากร ควรกลับไปใช้หลักสูตรเก่า 2 ปี ร้อยละ 1.2 ด้านผู้บริหารท้องถิ่นควรได้รับการศึกษาเรื่อง การออกแบบชุมชนเมืองด้วย โดยบังคับว่าต้องเรียนเหมือนในต่างประเทศ ทั้งนี้ทางมหาวิทยาลัยควรร่วมกับสมาคมวิชาชีพและข้อกำหนดต่าง ๆ ให้เป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะด้านวิชาชีพผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่า ร้อยละ 1.2 ให้นำออกแบบชุมชนเมืองที่มีความเกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมและผังเมืองเข้าไปรวมในงานออกแบบโครงการขนาดใหญ่ทุกครั้ง ร้อยละ 1.2 เห็นว่าควรขยายงานทางวิชาการให้สามารถปฏิบัติได้มากขึ้น และควรใส่ใจกับชุมชนเล็ก ๆ ที่เป็นองค์ประกอบของชุมชนด้วย ทั้งนี้ควรกำหนดวิชาชีพที่ชัดเจน ไม่เหลื่อมล้ำกับวิชาชีพสาขาอื่น ๆ ร้อยละ 1.2 เห็นว่าวิชาชีพการออกแบบชุมชนเมืองไม่ควรต้องได้รับการควบคุม ซึ่งหากมีการควบคุมทางวิชาชีพต้องมีการบูรณาการทางวิชาชีพไม่เฉพาะกลุ่มผู้ที่จบการศึกษาตามที่สภาสถาปนิกกำหนดเท่านั้น ส่วนองค์วิชาชีพและมหาวิทยาลัยที่มีหลักสูตรทางด้านนี้ควรจัดแสดงนิทรรศการ และการจัดประกวดแบบการออกแบบชุมชนเมือง เพื่อประชาสัมพันธ์ต่อไป

บทบาทการทำงานของนักออกแบบชุมชนเมืองในประเทศไทย

บทบาทด้านการทำงานของนักออกแบบชุมชนเมืองในประเทศไทยในปัจจุบันส่วนใหญ่ สามารถแบ่งรูปแบบการทำงานได้ 3 รูปแบบ ดังนี้

1) การทำงานของนักออกแบบชุมชนเมืองในภาครัฐกิจเอกชน

สำหรับบทบาทหลักของวิชาชีพการออกแบบชุมชนเมืองไทย โดยส่วนมากจะทำงานอยู่ในภาคเอกชนส่วนใหญ่ เนื่องจากการให้บริการของนักออกแบบชุมชนเมือง จะเป็นไปในหลายลักษณะที่เกี่ยวข้องทั้งโดยตรงและโดยทางอ้อมกับงานด้านผังเมืองและออกแบบชุมชนเมือง ซึ่งจะอยู่ในรูปแบบของบริษัทพัฒนาอสังหาริมทรัพย์หรือบริษัทที่ปรึกษา (Consultants) ด้านการวางผังและออกแบบชุมชนเมือง ว่าจ้างรับงานจากภาครัฐหรือรัฐวิสาหกิจหรือภาคเอกชน-นิติบุคคลโดยส่วนใหญ่ จากการตอบแบบสอบถามจะเห็นได้ว่า รูปแบบการทำงานนั้นนักออกแบบชุมชนเมืองจะมีส่วนร่วมในการทำงานที่เกี่ยวข้องด้านผังเมืองคือการจัดทำแผนผังระดับต่าง ๆ ได้แก่ การจัดทำผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะ การจัดทำผังจังหวัด ผังอนุภาคหรือผังประเทศ เป็นต้น ซึ่งบริษัทที่ปรึกษาเหล่านี้ เป็น

ผู้จัดทำโครงการ (Contractor) โดยการว่าจ้างจากหน่วยงานภาครัฐ เนื่องจากบริษัทที่ปรึกษามีทรัพยากรทางด้านเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญในหลากหลายสาขา และสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) การทำงานของนักออกแบบชุมชนเมืองในภาครัฐและรัฐวิสาหกิจ

รูปแบบนี้เป็นรูปแบบ ที่นักออกแบบชุมชนเมืองส่วนใหญ่ให้ความสนใจ เนื่องด้วยงานออกแบบชุมชนเมืองจะเป็นงานที่เกิดจากภาครัฐและมีงบประมาณในการดำเนินการสูง สังเกตได้จากผู้ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ที่จบการศึกษาในระดับปริญญาโทจะอยู่ในหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาครัฐในสังกัดส่วนใหญ่จะเป็นองค์กรขนาดใหญ่ที่มีบุคลากรจำนวนมาก ได้แก่ กรมโยธาธิการและผังเมือง สำนักผังเมืองกรุงเทพฯ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ การเคหะแห่งชาติ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) หรือการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เป็นต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับมาตรฐานตำแหน่งสายงานที่ต้องการในตำแหน่ง สถาปนิกหรือนักผังเมือง

บทบาทการทำงานของนักออกแบบชุมชนเมืองในภาครัฐนั้น นอกจากการปฏิบัติหน้าที่ของนักออกแบบชุมชนเมืองแล้ว จะทำหน้าที่เป็นผู้ประสานวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การเงินงบประมาณ การตรวจสอบการออกแบบ (Design Review) หรือการประเมินโครงการ การให้คำปรึกษา การตรวจสอบมาตรฐานงาน การประเมินคุณภาพผลกระทบโครงการก่อน-หลังเสร็จสิ้นโครงการ และการติดต่อประสานงานขอความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ หรือให้การช่วยเหลือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ เช่น การจัดประชุมการมีส่วนร่วมของประชาชน การเป็นพยานในฐานะผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบชุมชนเมืองหรือสถาปัตยกรรมผังเมือง การเป็นผู้เจรจาต่อรอง ฯลฯ

ในอนาคตบทบาทการทำงานของนักออกแบบชุมชนเมืองในภาครัฐ จะถูกกระจายสู่ท้องถิ่นมากขึ้น เนื่องจากนโยบายการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น และท้องถิ่นเองจะต้องดูแลบริหารจัดการงานด้านผังเมืองด้วยตนเอง ทั้งนี้หน่วยงานภาครัฐส่วนท้องถิ่นก็ยังไม่เห็นความสำคัญของการออกแบบชุมชนเมืองเท่าที่ควร แต่อย่างไรก็ตาม ผลจากการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นจะทำให้บุคลากรด้านผังเมืองจะมีความสำคัญมากขึ้น เพราะจะต้องมีโครงการพัฒนาเมืองหรือทำการวางผังชุมชนเมืองตามกระบวนการทางกฎหมาย ซึ่งหน่วยงานท้องถิ่นจะต้องดำเนินการจัดการ หากไม่มีบุคลากรดำเนินการเพียงพอ อาจจะต้องว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษามาช่วยในการดำเนินการแทน

3) การทำงานของนักออกแบบชุมชนเมืองในภาคการศึกษา

การทำงานในภาคการศึกษาหรือการเป็นอาจารย์ตามมหาวิทยาลัย สถาบัน การศึกษาต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะรับผิดชอบ การศึกษาในรายวิชาด้านผังเมือง การออกแบบชุมชนเมือง หรือนักวิชาการ นักวิจัย เป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากในอนาคตอันใกล้ หลายสถาบันการศึกษาจะมีการเปิดหลักสูตรด้านการออกแบบชุมชนเมืองเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากนโยบายการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น และการประกาศใช้พระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ.2543 เพื่อออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพสาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง และการผลิตบุคลากรด้านการออกแบบชุมชนเมือง อันเป็นผลต่อเนื่องมาจาก ความต้องการของหน่วยงานท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลเมืองขนาดต่าง ๆ หรือองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดใหญ่ เป็นต้น

ในอนาคตสถาบันการศึกษาที่มีแนวโน้มจะเปิดสอนหลักสูตรด้านการวางแผนทางกายภาพเพิ่มมากขึ้น ได้แก่

- 1.มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่
- 2.มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช
- 3.สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร
- 4.มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตศาลายา จังหวัดนครปฐม
- 5.มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต กรุงเทพมหานคร

สรุปปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาวิชาชีพการออกแบบชุมชนเมืองในประเทศไทย

จากการศึกษาข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาวิชาชีพการออกแบบชุมชนเมืองในประเทศไทย มีดังต่อไปนี้

1) การสร้างความเข้าใจในวิชาชีพ “การออกแบบชุมชนเมือง” หรือ “สถาปัตยกรรมผังเมือง”

การสร้างความเข้าใจในวิชาชีพการออกแบบชุมชนเมืองให้เป็นที่รู้จักและยอมรับได้นั้น อาจต้องใช้ระยะเวลาในระยะหนึ่ง เช่นเดียววิชาชีพสถาปนิกที่พัฒนามีจุดยืนที่ชัดเจนประชาชนทั่วไปรู้จักและเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของสถาปนิก การจะพัฒนาวิชาชีพนั้นส่วนหนึ่งมาจากการสนับสนุนและเป็นปากเป็นเสียงให้แก่วิชาชีพ โดยนักวิชาชีพเองที่จะช่วยกันส่งเสริมมาตรการที่ดีในการสร้างความรู้ความเข้าใจให้เป็นที่รู้จักและยอมรับ สิ่งที่สำคัญในวิชาชีพการออกแบบชุมชนเมืองก็คือการร่วมมือกับสาขาวิชาชีพด้านอื่น ๆ จำนวนมาก นักวิชาชีพด้านการออกแบบทางกายภาพจะต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนตามมาตรฐานการปฏิบัติวิชาชีพและดำรงรักษาซึ่งจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพตน เพื่อให้วิชาชีพเจริญรุ่งเรืองและมั่นคงต่อไป กลุ่มที่ต้องสร้างความรู้ความเข้าใจในระยะแรก ได้แก่ กลุ่มนักวิชาชีพการออกแบบกายภาพ กลุ่มบุคลากรภาครัฐ กลุ่มภาคธุรกิจเอกชน กลุ่มภาคประชาชน กลุ่มผู้บริหาร และกลุ่มนักวิชาการต่าง ๆ ผลจากการสอบถามและสัมภาษณ์โดยทั่วไปนั้นสามารถสรุปได้ว่า จากระยะเวลาที่ผ่านมามีการประชาสัมพันธ์ให้หลากหลายรูปแบบ ได้แก่

- 1.เพิ่มการประชาสัมพันธ์ความรู้เกี่ยวกับการออกแบบชุมชนเมืองทุกรูปแบบ
- 2.การจัดตั้ง “บรรษัทพัฒนาเมือง” (Urban Redevelopment Authority) เช่นเดียวกับต่างประเทศ
- 3.การดำเนินการออกแบบชุมชนเมืองให้เป็นรูปธรรมจริงอย่างน้อย 1 โครงการ
- 4.การกำหนดตำแหน่งทางวิชาชีพ ในตำแหน่ง “นักออกแบบชุมชนเมือง” หรือ “สถาปนิกชุมชนเมือง”
- 5.สถาบันการศึกษาด้านการออกแบบชุมชนเมืองสอนไปในทิศทางเดียวกัน
- 6.การประชาสัมพันธ์ความรู้ด้านการออกแบบชุมชนเมืองให้ประชาชนเข้าใจอย่างทั่วถึง

2) หน่วยงานที่กำกับดูแลวิชาชีพด้านการออกแบบชุมชนเมือง

สภาสถาปนิกเป็นองค์กรหลักที่มีอำนาจหน้าที่ ในการกำกับดูแลพัฒนาและส่งเสริมด้านวิชาชีพในสถาปัตยกรรมควบคุมทุกสาขา รวมถึงสาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง ปัจจุบันสภาสถาปนิกได้ประกาศใช้กฎกระทรวงกำหนดวิชาชีพสถาปัตยกรรม พ.ศ.2549 เพื่อควบคุมวิชาชีพสถาปัตยกรรมในสาขาอื่น ๆ แต่ทั้งนี้ก็ยังเกิดปัญหาเกี่ยวกับขอบเขตของการปฏิบัติงาน

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นว่าควรเน้นที่การปฏิบัติด้านการทำงานออกแบบชุมชนเมืองเป็นหลักมากกว่า และควรรับรองหลักสูตรต่าง ๆ ทุกระดับให้รัดกุมและควบคุมด้วยมาตรฐานขั้นต่ำ ทั้งนี้ทางสภาสถาปนิกควรทำความเข้าใจกับความหมายของ “สถาปัตยกรรมผังเมือง” และ “การออกแบบชุมชนเมือง” ให้ชัดเจน รวมถึงควรบูรณาการหน่วยงานที่ควบคุมคุณภาพทางการศึกษาให้เป็นแนวทางและมาตรฐานเดียวกัน

ส่วนมาตรฐานการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม พ.ศ.2549 สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง ที่ประกาศใช้อยู่ในปัจจุบันค่อนข้างดีและตรงกับการทำงานจริงของนักออกแบบชุมชนเมืองไทยในปัจจุบัน แต่อาจมีปัญหากในการนำมาปฏิบัติจริง ควรติดตามปัญหาที่เกิดขึ้นและควรกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติวิชาชีพสถาปัตยกรรมผังเมืองและอัตราค่าวิชาชีพให้ชัดเจน เพื่อสร้างความเป็นเอกภาพในวงการวิชาชีพและบูรณาการวิชาชีพสาขาอื่น ๆ เข้าด้วยกัน

3) ความแตกต่างระหว่างหลักสูตรการศึกษาแต่ละสถาบัน

หลักสูตรการศึกษาด้านการวางแผนทางกายภาพในปัจจุบัน มีความหลากหลายทั้งรูปแบบการเรียนการสอนและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่แตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นในเรื่องชื่อ หลักสูตร ปริญญาที่ได้รับ คุณวุฒิการศึกษา ซึ่งสามารถแยกเป็น 2 ประเด็น หลักดังนี้

- 1.ระดับการศึกษา ได้แก่ ระดับปริญญาตรีและปริญญาโท
- 2.วัตถุประสงค์ของการศึกษา ได้แก่ เน้นด้านการวางแผน (Planning) และเน้นด้านการออกแบบ (Design)

ปัญหาของความหลากหลายของสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนหลักสูตรด้านการออกแบบชุมชนเมืองนั้น มีผลต่อการกำกับดูแลควบคุมคุณภาพมาตรฐานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

คุณภาพมาตรฐานและหลักสูตรการศึกษาด้านการออกแบบชุมชนเมืองนั้น ได้พยายามที่จะผลิตบัณฑิตที่ตอบสนองต่อเศรษฐกิจและสังคมรวมถึงสิ่งแวดล้อม เพื่อรองรับการปฏิบัติงานตามสายงานทั้งโดยตรงและที่เกี่ยวข้อโดยได้แยกประเภท เช่นในระดับปริญญาตรีเป็นระดับการปฏิบัติการ ส่วนในระดับปริญญาโทก็จะเน้นการเป็นมืออาชีพเพื่อบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งในปัจจุบันการทำงานของบัณฑิตที่จบมานั้น สามารถแยกได้ 2 สาย คือ สายวิชาการและสายปฏิบัติวิชาชีพ อีกทั้งสถาบันการศึกษาแต่ละสถาบันต่างมุ่งเน้นการผลิตนักออกแบบชุมชนเมืองตามวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน ทั้งนี้การควบคุมคุณภาพมาตรฐานของหลักสูตรควรคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของแต่ละหลักสูตรประกอบด้วย

4) การรับรองปริญญาในสาขาสถาปัตยกรรมควบคุม สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง

ปัจจุบันสถาบันที่เปิดสอนหลักสูตรด้านการวางแผนทางกายภาพมีมากมายและหลากหลายในการประเมินคุณภาพของหลักสูตร จึงขึ้นอยู่กับที่การรับรองหลักสูตร (Accreditation) ของสภาสถาปนิก ซึ่งมีผลต่อการเข้าศึกษาและหลังสำเร็จการศึกษาเพื่อเข้าสู่วิชาชีพ จากการศึกษพบว่าสามารถแบ่งเกณฑ์การรับรองปริญญาได้ 2 สายคือ

1.คุณวุฒิด้านการออกแบบชุมชนเมือง สายหลัก คือ ผู้ที่สำเร็จการศึกษาได้รับปริญญาทางด้านการออกแบบชุมชนเมืองโดยตรง ซึ่งสภาสถาปนิกได้รับรองหลักสูตรเพื่อสอบขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง ในปัจจุบันได้แก่ สถาบันการศึกษา ดังนี้

- สาขาวิชา สถาปัตยกรรมเมืองและชุมชน คุณวุฒิ สดบ.มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- สาขาวิชา การออกแบบชุมชนเมือง คุณวุฒิ สดม.มหาวิทยาลัยศิลปากร
- สาขาวิชา สถาปัตยกรรมผังเมือง คุณวุฒิ ผบ.จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สาขาวิชา การออกแบบชุมชนเมือง คุณวุฒิ ผม.จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หรือสถาบันการศึกษาจากต่างประเทศ ทางด้านการออกแบบชุมชนเมือง (ที่สภาสถาปนิกรับรอง)

2.คุณวุฒิด้านการออกแบบชุมชนเมือง สายรอง คือ ผู้ที่เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโทด้านผังเมือง การวางผังชุมชนเมือง การวางแผนภาค ฯ ซึ่งจะต้องมีพื้นฐานปริญญาตรีทางสถาปัตยกรรมหรือเทียบเท่า (ที่สภาสถาปนิกรับรอง) และจะต้องมีประสบการณ์ทำงานด้านผังเมืองหรือการออกแบบชุมชนเมือง

5) ความสัมพันธ์เชื่อมต่อกันระหว่างสถาบันการศึกษาและองค์กรทางวิชาชีพ

ปัจจุบันสถาบันการศึกษาและองค์กรทางวิชาชีพมีระยะห่างด้านความสัมพันธ์เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านวิชาชีพที่ไม่ค่อยจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน แม้คณะกรรมการสภาสถาปนิกจะเป็นผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันการศึกษาต่างๆ แต่การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ทางวิชาการก็ไม่ได้มีการปรับปรุงแก้ไขให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ยกตัวอย่างเช่น เมื่อคณะกรรมการสภาสถาปนิกครบวาระ คณะทำงานที่มีบทบาทหน้าที่ต่างๆ ก็หมด

หน้าที่เช่นกัน ทำให้ขาดความต่อเนื่องของการพัฒนาทางการศึกษารวมถึงการติดต่อประสานงานระหว่างองค์กรวิชาชีพอื่นๆ เพื่อกำหนดตำแหน่งทางวิชาชีพและมาตรฐานทางวิชาชีพในหน่วยงานต่างๆ

การจัดตั้งหน่วยงานภายในโดยมีวัตถุประสงค์เป้าหมายในทิศทางที่ชัดเจน เพื่อดำเนินการพัฒนาทางการศึกษาโดยตรงให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขต่างๆ ก็จะส่งเสริมให้มาตรฐานการศึกษาเป็นที่ยอมรับและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้การประชุมหารือเพื่อทำความเข้าใจ 3 ฝ่าย หรือไตรภาคีระหว่าง สมาคม สถาปนิกและสมาคมบดี ก็มีความจำเป็นเช่นกันที่จะต้องจัดประชุมให้ต่อเนื่องทุกๆ ปี

6) ข้อบังคับและกลไกทางกฎหมาย

การประกาศบังคับใช้กฎหมาย ตามพระราชบัญญัติการผังเมืองเพื่อให้ปฏิบัติตามนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนา การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายผังเมืองหรือกลไก การตรวจสอบผู้กระทำผิดทางกฎหมายที่ย่อหย่อน หากไม่มีการดำเนินการบทลงโทษอย่างเป็นระบบขั้นตอน ย่อมทำให้ความน่าเชื่อถือหรือความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายลดหย่อนลง มีผลกระทบต่อเนื่องที่ทำให้เกิดปัญหาตามมาในหลายๆ ด้าน การจัดการมาตรการควบคุมทางกฎหมายให้เป็นระบบมีการจัดการที่มีประสิทธิภาพ ทั้งการตรวจสอบและควบคุม ทำให้ปัจจัยด้านอื่นๆ ที่ต้องอาศัยกฎหมายได้ดำเนินการต่อไปอย่างเหมาะสมเป็นขั้นเป็นตอน ทั้งนี้หากกระบวนการทางกฎหมายได้ดำเนินการอย่างเป็นขั้นเป็นตอนก็จะส่งผลได้ดังนี้ ยกตัวอย่างเช่น การประกาศบังคับใช้ผังเมืองรวม เมื่อผังเมืองรวมเกิดการเปลี่ยนแปลงยากแก่การควบคุม ก็จะต้องดำเนินการจัดทำผังเมืองเฉพาะ เมื่อมีการจัดทำผังเมืองเฉพาะ แล้วได้ประกาศบังคับใช้เพื่อปฏิบัติตาม ก็ย่อมส่งผลต่อการเกิดโครงการออกแบบชุมชนเมือง เพื่อให้เป็นไปตามเงื่อนไขกฎเกณฑ์ของผังเมืองเฉพาะ ทั้งหมดนี้ก็จะส่งเสริมการควบคุมการพัฒนาเมืองและสภาพแวดล้อมที่ดีได้

7) การร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน

โครงการออกแบบชุมชนเมืองจะเกิดขึ้นได้ จะต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่าง ภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในพื้นที่ ลักษณะรูปแบบของงานออกแบบชุมชนเมืองและการปฏิบัติวิชาชีพในประเทศไทยนั้นค่อนข้างแตกต่างกับต่างประเทศนั่นก็คือ ขาดการมีส่วนร่วมกับภาคประชาชนและเอกชนในการช่วยกันพัฒนาการลงทุนภาครัฐอย่างเต็มที่ไม่เพียงพอต่อการพัฒนาทางด้านกายภาพของเมืองโดยทั้งหมด

หากการออกแบบชุมชนเมืองดำเนินการโดยภาครัฐก็就会被จัดเป็นการบริการต่อสาธารณะที่ทำให้เกิดคุณภาพทางสิ่งแวดล้อม และหากเอกชนจะเป็นผู้ลงทุนก็จะเป็นไปเพื่อขยายผลกำไรจากการลงทุน การออกแบบชุมชนเมืองโดยแท้จริงไม่ได้ถูกผูกมัดว่าเป็นของภาครัฐหรือภาคเอกชน แต่ละภาคส่วนอาจจะมีส่วนในด้านการออกแบบชุมชนเมืองและอาจจะมีความแตกต่างกันไป รวมทั้งการให้ความสนใจต่างกัน ขึ้นอยู่กับว่าใครจะเป็นผู้ดำเนินการ ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการจะเป็นของภาคส่วนใด การออกแบบชุมชนเมืองก็เป็นกระบวนการที่กำหนดรูปแบบและจัดการพื้นที่เมืองเพื่อประโยชน์ของสาธารณะชน และพื้นที่เหล่านั้นจะแสดงถึงคุณค่าและแรงบันดาลใจต่างๆ ของผู้ที่สร้างออกมาอย่างชัดเจน

8) วิสัยทัศน์ของผู้บริหารสูงสุด

วิสัยทัศน์ของผู้บริหาร นับว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาวิชาชีพการออกแบบชุมชนเมือง เนื่องจากผู้บริหารเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจ ดำเนินการต่างๆ ผู้บริหารที่ขาดวิสัยทัศน์ที่ดีต่อการพัฒนาเมืองจะทำให้บ้านเมืองขาดการพัฒนาหรือถอย หากผู้บริหารมีวิสัยทัศน์กว้างไกลต่อการพัฒนาเมืองก็จะทำให้บ้านเมืองมีความเจริญก้าวหน้าและประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ทั้งนี้โครงการออกแบบชุมชนเมืองจะเกิดขึ้นได้ ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญจึงขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ที่จะสานต่อด้านนโยบาย นำแผนพัฒนาไปดำเนินการให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

อย่างไรก็ตาม การสั่นคลอนและความไม่แน่นอนทางการเมืองก็มีผลกระทบต่อความต่อเนื่องของโครงการออกแบบชุมชนเมืองเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

- สถาบันการศึกษา ที่มีการเรียนการสอนด้านการออกแบบชุมชนเมืองในประเทศไทย ซึ่งกำหนดทิศทางการพัฒนาของสาขานี้และวิชาชีพด้านการออกแบบ ทุกสถาบันควรร่วมมือเพื่อหารือทำความเข้าใจทางวิชาการ ในเรื่องข้อปณิญา สาขาวิชา และคุณวุฒิการศึกษาในระดับต่างๆ ทั้งระดับปริญญาตรีและระดับปริญญาโท ให้ไปในแนวทางเดียวกันทุกมหาวิทยาลัย

- สมาคมสถาปนิกชุมชนเมืองไทย ควรจัดทำข้อมูลทางด้านวิชาการเกี่ยวกับวิชาชีพการออกแบบชุมชนเมือง เกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติวิชาชีพ การรับรองปริญญา และคุณวุฒิเฉพาะการออกแบบชุมชนเมืองหรืออื่นๆ รวมถึงชื่อตำแหน่งเฉพาะ เช่น สถาปนิกชุมชนเมือง เป็นต้น และควรเลือกกลุ่มบุคคลที่มีใจรักเมืองและทุ่มเทให้กับการออกแบบชุมชนเมือง เพื่อให้การยอมรับว่างานออกแบบชุมชนเมืองเป็นการดำเนินการทางวิชาชีพที่เป็นเอกลักษณ์

- สมาสถาปนิก ควรจัดทำกรอบเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาชีพสถาปัตยกรรมผังเมืองและการรับรองปริญญาตามมาตรฐานขั้นต่ำในวิชาชีพสถาปัตยกรรมผังเมืองหรือระเบียบทางวิชาชีพเพื่อใช้ในการยื่นขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมผังเมือง รวมถึงกรอบการปฏิบัติวิชาชีพและการดำเนินการ ประเภทของงานสถาปัตยกรรมผังเมือง ขอบเขตและจรรยาบรรณของผู้ที่ประกอบวิชาชีพด้านสถาปัตยกรรมผังเมือง ให้มีความชัดเจนและเป็นไปในแนวทางสากล เพื่อลดความขัดแย้งกันระหว่างวิชาชีพด้านอื่นๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง โดยให้ครอบคลุมในกฎหมายต่างๆ ทั้งกฎกระทรวง กำหนดวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม ,พระราชบัญญัติการผังเมือง ,พระราชบัญญัติการจัดรูปที่ดิน ,พระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน หรือกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยทำการอธิบายความหมายของผู้ทรงคุณวุฒิด้านผังเมืองกับการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมผังเมือง ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันและสอดคล้องกัน โดยการระบุคุณวุฒิให้ชัดเจนสำหรับผู้ที่จะได้รับใบประกอบวิชาชีพด้านนี้

- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (สำนักงาน กพ.) ควรเปิดตำแหน่งเป็นคุณวุฒิโดยเฉพาะในสายงานทางด้านสถาปัตยกรรมหรือทางผังเมือง ในตำแหน่ง “สถาปนิกชุมชนเมือง” เพื่อใช้เป็นชื่อตำแหน่งในหน่วยงานราชการ มีการระบุคุณวุฒิและการรับรองปริญญาจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ รวมถึงมาตรฐานสายงานแต่ละชั้น และมาตรฐานเงินเดือนขั้นต่ำในแต่ละระดับ

- กรมโยธาธิการและผังเมือง และกรมการปกครองส่วนท้องถิ่น ควรหารือเพื่อใช้มาตรฐานตำแหน่งและสายงานตามสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ในทิศทางเดียวกันรวมถึงหน่วยงานราชการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

- สถาบันการศึกษาต่างๆ ที่เปิดสอนหลักสูตรเกี่ยวกับผู้บริหารหรือการปกครองท้องถิ่น หรืออื่นๆ ในแนวเดียวกันนี้ ควรบรรจุวิชาหลักหรือรายวิชาเลือก เกี่ยวกับการออกแบบชุมชนเมือง เพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่น ทราบถึงความสำคัญของการออกแบบชุมชนเมือง เพื่อเปิดกว้างทางวิสัยทัศน์ การใช้งานนักออกแบบชุมชนเมือง รวมถึงการทำงานร่วมกันกับนักออกแบบชุมชนเมืองเพื่อการวางแผนการพัฒนาทางกายภาพของเมือง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1.วิทยานิพนธ์เล่มนี้ เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ ที่เกี่ยวข้องกับ “สภาวะการทำงานของบัณฑิต” สามารถใช้เป็นตัวอย่างและแนวทางในการศึกษางานวิจัยในสาขาวิชาชีพ “สถาปัตยกรรมควบคุม” สาขาอื่นๆ หรือวิชาชีพอื่นๆ ได้

เช่น วิชาชีพภูมิสถาปัตยกรรม, มัณฑนศิลป์, สถาปัตยกรรมภายใน หรือ ผังเมือง เพื่อพัฒนาวิชาชีพให้เหมาะสม และสอดคล้องกับสถานการณ์ของประเทศไทยต่อไป

2. การศึกษาการออกแบบชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมในบริบทของไทย
3. การศึกษาเพื่อจัดทำเกณฑ์มาตรฐานของวิชาชีพการออกแบบชุมชนเมืองในประเทศไทย
4. การศึกษาเพื่อจัดทำระบบการพัฒนาวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมในสาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง
5. การจัดทำเกณฑ์ทดสอบสมรรถภาพนักศึกษา เพื่อรับรองปริญญาสถาปัตยกรรมควบคุม สาขา
6. สถาปัตยกรรมผังเมือง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงมหาดไทย. กฎกระทรวง กำหนดวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม พ.ศ. 2549. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย, 2549.

_____. มาตรฐานการวางผังเมือง. กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, 2548.

_____. บทที่ 11 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนามาตรฐานในอนาคต. กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, 2548.

กรมโยธาธิการและผังเมือง. แบบฟอร์ม ขอบเขตว่าจ้างที่ปรึกษาโครงการวางและจัดทำผังพื้นที่เฉพาะ ชุมชน จังหวัดกรุงเทพมหานคร : กรมโยธาธิการและผังเมือง, 2552.

กรมโยธาธิการและผังเมือง. อำนาจหน้าที่ กรมโยธาธิการและผังเมือง. กรุงเทพมหานคร : กองเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ กรมโยธาธิการและผังเมือง, 2549.

กำธร กุลชล. การออกแบบชุมชนเมืองคืออะไร : ติดตามคำตอบในรอบ 40 ปี. กรุงเทพมหานคร : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2545.

คณะวิชาการ The Justice Group. ประมวลกฎหมายที่ดิน และ พ.ร.บ.การจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พีรภาส จำกัด, 2551.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 14 พฤษภาคม 2552. เข้าถึงได้จาก [http:// www.cuurp.org](http://www.cuurp.org)

บัณฑิต จุลาลัย, การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ตำราและเอกสารวิชาการ. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

พัฒนจิต ศรีรัตน์. “กระบวนการออกแบบชุมชนเมืองประสานระบบการวางผังเมืองกับการออกแบบสถาปัตยกรรมเพื่อกระบวนการออกแบบครบวงจร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2529.

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์. หลักสูตรที่เปิดสอน. [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 14 พฤษภาคม 2552. เข้าถึงได้จาก http://reg.rmutr.ac.th/registrar/program_info.asp

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมือง และนฤมิตศิลป์. [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 14 พฤษภาคม 2552. เข้าถึงได้จาก <http://www4.msu.ac.th/architect/archhome.html>

มหาวิทยาลัยรังสิต. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์. [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 14 พฤษภาคม 2552. เข้าถึงได้จาก http://www.rsu.ac.th/grad/programs/m-arch_01.html#Objective

มหาวิทยาลัยศิลปากร. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ หลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง (หลักสูตรปรับปรุง) ปี พ.ศ.2547. [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 14 พฤษภาคม 2552. เข้าถึงได้จาก <http://www.arch.su.ac.th>

ระวีวรรณ โอพารัตน์มณี. **หลักสูตรบัณฑิตศึกษาศาสาสถาปัตยกรรมในประเทศไทย**. เชียงใหม่ : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.

ระหัตร์ โรจนประดิษฐ์. **Urban Design Proceession in Oxford school of Architecture**. กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

_____. **ความรู้เบื้องต้นการออกแบบชุมชนเมือง Urban Design Fundamental**. กรุงเทพมหานคร:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

วิมลสิทธิ์ หรยางกูร. **พฤติกรรมมนุษย์กับสภาพแวดล้อม : มูลฐานทางพฤติกรรมเพื่อการออกแบบและวางแผน**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

วิลเลียม ลิ้ม. (โพสต์) **โมเดิร์นทางเลือก มุมมองของเอเชีย**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และArt4d คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง, 2549.

สภาสถาปนิก, **ข้อบังคับสภาสถาปนิก ว่าด้วยการออกใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม ระดับภาคีสถาปนิก ระดับสามัญสถาปนิก และระดับวุฒิสถาปนิก สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง สาขากุมิสถาปัตยกรรม และสาขาสถาปัตยกรรมภายในและมณฑลศิลป์ พ.ศ.2546**. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., 2546.

_____. **ประกาศคณะกรรมการสภาสถาปนิก เรื่องการรับรองคุณวุฒิปริญญาในวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง สาขากุมิสถาปัตยกรรม และสาขาสถาปัตยกรรมภายในและมณฑลศิลป์ พ.ศ.2546**. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท.,2546.

_____. **มาตรฐานการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม พ.ศ.2550 (ฉบับร่าง)**. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., 2550.

สมาคมนักผังเมืองไทย. **เอกสารแปล บุตราจายา ศูนย์บริหารสหพันธรัฐมาเลเซีย Putrajaya Federal Government Administrative Centre**. กรุงเทพมหานคร : กองผังเมืองและสิ่งแวดล้อม ฝ่ายโครงการเมืองใหม่ การเคหะแห่งชาติ, 2540.

สมาคมสถาปนิกชุมชนเมืองไทย. **“ข่าววิชาการ สัมมนาวิชาการเรื่อง ‘สถาปัตยกรรมผังเมืองหรือการออกแบบชุมชนเมือง’”** จดหมายข่าว. 1, 2 (สิงหาคม 2549) : 8-10.

_____. **“สาส์นจากนายกสมาคม”** จดหมายข่าว. 1, 2 (สิงหาคม 2549) : 2

สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์. **The association of Siamese architects under royal patronage**. กรุงเทพมหานคร : สมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2537.

สมพล ดำรงเสถียร. **การออกแบบชุมชนเมือง Urban Design**. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาครุศาสตร์สถาปัตยกรรมคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, 2548.

สิทธิพร ภิรมย์ริน. **การวางแผนและผังชุมชนเมือง ประสบการณ์ของสหรัฐอเมริกา**. กรุงเทพฯ : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2541.

_____. **กฎหมายและการบริหารผังเมืองของท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร :คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543.

แถบบันทึกเสียง

สัมมนางานสถาปนิก 52. **“สถาปัตยกรรมผังเมือง คืออะไร”** ณ อาคารชาเลนเจอร์ ศูนย์แสดงสินค้าอิมแพค เมืองทองธานี. วันพุธที่ 30 เมษายน พ.ศ.2552 เวลา 15.00-16.30 น.

การสัมภาษณ์

กำธร กุลชล. อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยศิลปากร. สัมภาษณ์, 7 สิงหาคม 2552.

ไชศรี ภักดิ์สุขเจริญ, หัวหน้าภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สัมภาษณ์, 20 กรกฎาคม 2552.

คราทีพย์ เอี่ยมกมลลา, กรรมการ สภาสถาปนิก. สัมภาษณ์, 4 สิงหาคม 2552.

เจตจักร พรหมโยธี. นายกสมาคมสถาปนิกชุมชนเมืองไทย สมาคมสถาปนิกชุมชนเมืองไทย. สัมภาษณ์, 20 สิงหาคม 2552.

เทอดเกียรติ ศักดิ์คำดวง. วุฒิสถาปนิก สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง/ผู้บริหาร บริษัท ศรีเอทีฟเวลลอปเมนต์ จำกัด. สัมภาษณ์, 2 กันยายน 2552.

ธราวุฒิ บุญเหลือ. อาจารย์ประจำสาขาวิชาสถาปัตยกรรมผังเมืองและชุมชน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2552.

นพพันธ์ ตาปนานนท์. อาจารย์ประจำภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สัมภาษณ์, 2 กันยายน 2552.

สิทธิพร ภิรมย์รัตน์. อาจารย์ประจำภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง มหาวิทยาลัยศิลปากร. สัมภาษณ์, 14 กันยายน 2552.

อนุวัฒน์ การถัก. หัวหน้าสาขาวิชาสถาปัตยกรรมผังเมืองและชุมชน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2552.

อัจฉริยะ โรจนภิรมย์. วุฒิสถาปนิก สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง/ผู้บริหาร บริษัท เออร์เบินอาร์คิเทคส์ จำกัด. สัมภาษณ์, 3 กันยายน 2552.

ภาษาต่างประเทศ

Carmona, Matthew and Tiesdell, Steve. **Urban Design Reader**. Amsterdam, Boston, America Architectural Press, 2007.

Greed, Clara & Roberts, Marion. **Introducing Urban Design: Interventions and Responses**. Singapore: Longman Singapore Publishers, 1998.

Golany, Gideons. **Ethics & Urban Design : Culture, Form, & Environment**. New York : J. Wiley, 1995.

Gindroz, Ray and Others. **Urban Design Handbook Techniques and Working**. New York : America W.W. Norton, 2003.

Harvard University. **Harvard Design Magazine**. 24, (Spring : Summer 2006) : 146

Kruger, Alex. **Urban Design Future**. London : Routledge, 2006.

Lang, Jon. **Urban Design a Typology of procedures and products**. Oxford, England :Burling Ton, MAElsevier/Architectural Press, 2005.

Madanipour, Ali. **Urban Design Reader**. Amsterdam : Architectural Press, 2007.

Michael and Macdonald, Elizabeth. **Urban Design Reader**. London, England : Routledge, 2007.

Moor, Malcolm and Rowland, Jon. **Urban Design Futures**. London, England : Routledge, 2006.

กิตติกรรมประกาศ

วิชาชีพการออกแบบชุมชนเมือง (Urban Design) ถือได้ว่าเป็นวิชาชีพใหม่ที่เริ่มมีจุดยืนอย่างเห็นได้ชัดเจนในช่วงระยะเวลาาร่วม 30 ปีที่ผ่านมา แม้จะถูกบัญญัติใน พระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ.2543 ถึงความสำคัญของ สถาปัตยกรรมควบคุม สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง ว่าเป็นวิชาชีพเดียวกันแต่ก็มีข้อกังขาว่า นักออกแบบชุมชนเมืองเป็นใคร บทบาทของนักออกแบบชุมชนเมืองคืออะไร การทำงานเป็นอย่างไร และทำไมถึงต้องมีนักออกแบบชุมชนเมือง คำถามเหล่านี้จึงต้องการคำตอบที่แน่นอนอย่างชัดเจน

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษา “บทบาทและการทำงานของนักออกแบบชุมชนเมืองในประเทศไทย” เพื่อเป็นข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็น ภาคสถาบันการศึกษา ภาคเอกชน ภาครัฐ และองค์กรทางวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลนำไปใช้ในการวางแผนและกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาด้านวิชาชีพสำหรับ “วิชาชีพการออกแบบชุมชนเมือง” ต่อไป การดำเนินการวิจัยสามารถเป็นไปตามกำหนดของแผนการดำเนินการวิจัย โดยได้รับความกรุณาจากผู้ทรงคุณวุฒิที่ช่วยชี้แนะแนวทางและคอยให้คำปรึกษา รวมถึงการได้รับความอนุเคราะห์อย่างดียิ่งจากผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน

ท้ายที่สุดผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คณาจารย์ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมืองทุกท่าน และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุจิโรจน์ อนุบาลบุตร ที่ปรึกษาของงานวิจัยครั้งนี้ รวมถึงคณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพัตรา สุทธิสุภา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชศรี ภักดิ์สุขเจริญ ที่ช่วยแนะนำเพิ่มเติมเพื่อให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ตลอดจนขอขอบคุณบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ที่ได้มีส่วนช่วยสนับสนุนให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้ด้วยดี